

Kumla kyrka

Omläggning av kyrkogårdsmur samt markundersökning

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Kumla 66:1
Kumla klockargård 1:12
Kumla socken
Sala kommun
Västmanlands län
Västmanland

Ulf Alström

Kumla kyrka

Omläggning av kyrkogårdsmur samt markundersökning

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Kumla 66:1

Kumla klockargård 1:12

Kumla socken

Sala kommun

Västmanlands län

Västmanland

Ulf Alström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013

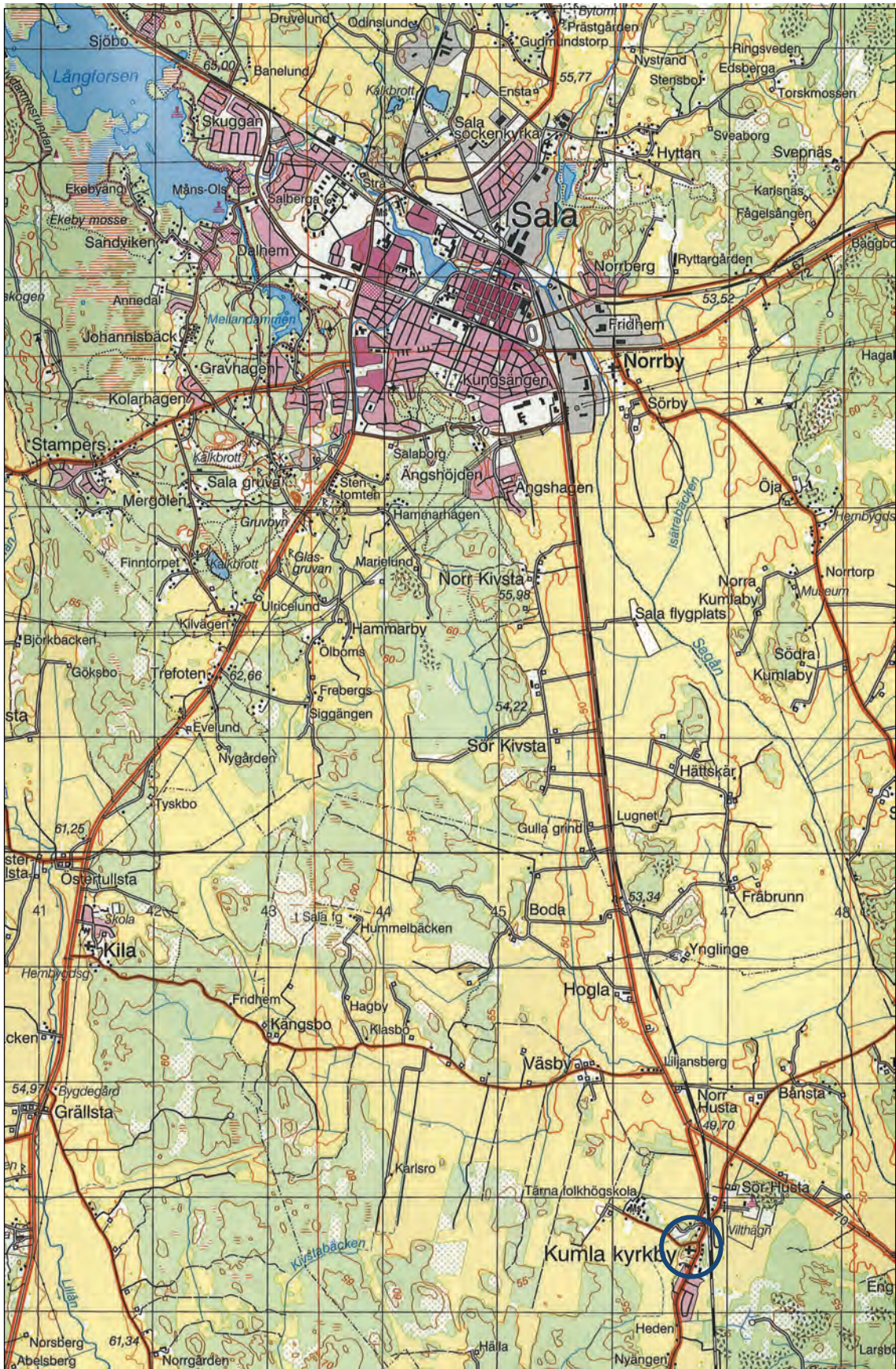
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-259-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2013.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	6
Bakgrund	6
Målsättning och syfte.....	7
Genomförande	7
Undersökningsresultat.....	8
Tolkning och utvärdering	9
Referenser.....	10
Kart- och arkivmaterial	10
Otryckta källor.....	10
Internetbaserade källor.....	10
Litteratur.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10

Figur 1. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur topografiska kartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under vintern och våren 2013 har en arkeologisk antikvarisk kontroll utförts i samband med markarbeten för en ny kyrkogårdsmur samt ett nytt vattenavledningssystem.

Uppgifter om att en förhistorisk grav (Kumla 66:1) funnits på platsen där kyrkan nu är belägen kunde inte verifieras. Några förhistoriska lämningar påträffades inte. I de två schakten som grävdes intill kyrkans väggar påträffades enstaka ben och modernt fönsterglas.

Inledning

På grund av omläggning och justering av Kumla kyrkas kyrkogårdsmur i Sala kommun samt provgropar inför vattenavledande åtgärder har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk antikvarisk kontroll.

På platsen för Kumla kyrka och kyrkogård har det enligt uppgifter funnits en ”forngrav” (Kumla 66:1). Exakta platsen för graven är dock okänd.

Uppdragsgivare var Kumla, Tärna och Kila församlingar som även bekostade arbetet.

Den arkeologiska antikvariska kontrollen utfördes efter ett beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2012-12-13 med dnr: 431-5835-12.

Huvudentreprenör var Svensk Klimatstyrning, Kolbäck.

Figur 2. Kumla kyrka från SSV vintern 2013. (Foto U. Alström.)

Bakgrund

Kumla kyrka är sannolikt uppförd av ”Mästaren från Sala landsförsamling” åren omkring 1300. Kumla är känt i skriftliga källor från 1312 som ”*ad ecclesiam kumblum*”. Ombyggnader har skett genom åren men den viktigaste omdaningens skedde på 1470- och 1480-talen då valv slogs som därefter dekorerades av Albertus Pictor (Boëthius 1921; Hammarskiöld 2006; Lannergård 1988; Ortnamnsregistret).

År 1583 skadades kyrkan av eldsvåda som orsakades av blixtnedslag. På 1750-talet uppfördes kyrkans torn (Hammarskiöld 2006).

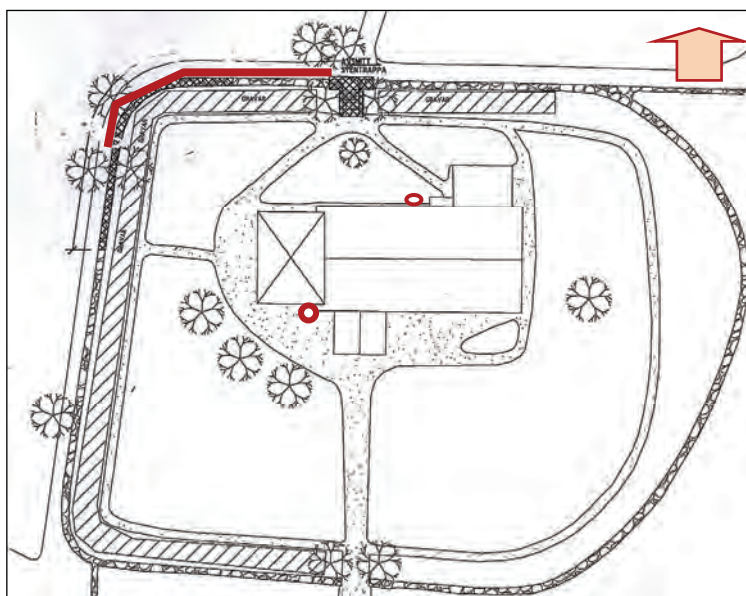
Figur 3. Kumla kyrka på 1750-talet som Grau tecknade den. (Grau nytryck 1904.)

Målsättning och syfte

Kumla, Tärna och Kila församlingar har beslutat att renovera kyrkogårdsmuren vid Kumla kyrka. I samband med renoveringen planerades även för grävarbete intill delar av muren. I samband med den undersökningen grävdes två små schakt intill kyrkans väggar i syfte att studera markförhållandena inför en dränering.

Målsättningen med den arkeologiska antikvariska kontrollen i samband med markarbetena var att skydda fornlämningar från att skadas. Under vissa förutsättningar syftade även den antikvariska kontrollen till att dokumentera anläggningar och kulturlager om de var av begränsad omfattning.

Genomförande

Figur 4. Kumla kyrka. Platserna för markarbetena markerade med rött. (Grundkarta Svensk Klimatstyrning. Skala cirka 1:600.)

Undersökningsresultat

Vid nordvästra delen av kyrkogårdsmuren schaktningsövervakades en sträcka på cirka 30 meter (figur 4). Schaktbredden var cirka 2 meter. Schaktdjupet var ringa, cirka 0,2 meter. Anledningen till schaktningarna var att den nya kyrkogårdsmuren skulle förläggas utanför den gamla muren. Den gamla muren står alltså kvar innanför den nyanlagda muren.

Inga anläggningar eller kulturlager berördes av grävarbetena.

Figur 5. Norra schaktpartiet utanför den gamla kyrkogårdsmuren. Där grävmaskinen står viker muren av mot söder. (Foto från öst U. Alström.)

Figur 6. Den nya muren byggs utanför den gamla muren som får stå kvar. (Foto från väst U. Alström.)

Intill kyrktornets södra vägg (figur 4) grävdes ett provschakt där syftet var att undersöka markstrukturen inför en planerad dränering. Schaktet var 1,8×1,3 meter stort och 0,9 meter djupt. Marklagren bestod av grus, morän, lerblandad sand och sandblandad jord. I fyllningen påträffades modernt fönsterglas samt enstaka mindre ben. I schaktet påträffades även rörledningar och åskledare.

Intill kyrkans norra vägg grävdes ytterligare ett schakt med samma syfte. Schaktet var 1,2×1,0 meter stort samt 0,7 meter djupt. Det övre lagret som var 0,5 meter tjockt bestod av stenar i varierande storlek samt ett dräneringsrör. Under detta lager kom naturlig morän. Inga ben påträffades i schaktet.

Figur 7. Schaktet intill kyrkans norra vägg där massorna mest bestod av sten i varierande storlek. (Foto från nordväst R. Hammarskiöld, Svensk Klimatstyrning.)

Tolkning och utvärdering

Kumla kyrka är byggd på ett krönparti i ett åkerlandskap. Uppgifter gör gällande att en förhistorisk grav (Kumla 66:1) påträffats på platsen för kyrkan. Läget motsäger inte dessa uppgifter.

Några förhistoriska lämningar påträffades dock inte vid markarbetena inför murbygget eller framtida dränering av kyrkplatsen.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Svensk Klimatstyrning. Kumla kyrka. Planritning.

Topografiska kartan Västerås 11G NO. Skala 1:50 000.

Otryckta källor

Hammariskiöld, R., 2006. Kumla kyrka. Kulturhistorisk karaktäristik. Västerås stift.

Internetbaserade källor

www.sofi.se/ortnamnsarkivet

Litteratur

Boëthius, G., 1921. De tegelornrade gråstenskyrkorna i norra Svealand. Studier från Stockholms högskolas konsthistoriska institut. Stockholm.

Grau, O. 1754. Beskrifning öfver Wästmanland med sina städer, härader och socknar. Nytryck 1904. Utg. Västmanlands Allehanda. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	KM 12146
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-5835-12, 2012-12-13
<i>Undersökningsperiod:</i>	7, 8, 19 januari, 16 maj
<i>Exploateringsyta:</i>	Cirka 30 löpmeter schakt, 3 m ²
<i>Personal:</i>	Ulf Alström, Jonas Ros
<i>Belägenhet:</i>	Kumla klockargård 1:12, Kumla socken, Sala kommun, Västmanlands län, Västmanland
<i>Topografisk karta:</i>	11G NO Västerås
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Koordinater:</i>	6635366/591767
<i>Inmättningsmetod:</i>	Manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Förvaras på KM inför fördelning till VLM
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades

